

INFORME FINAL DE PROJECTE D'INNOVACIÓ DOCENT

Integració curricular + aprenentatge basat en projectes: engegant projectes audiovisuals que combinen assignatures i travessen semestres

PID 2021

IP: Hibai López González
Professor agregat *Serra Húnter*, Universitat de Barcelona

Contingut

1. Resum executiu	3
1. Dades generals.....	3
2. Context i justificació	3
3. Objectius	4
4. Participants.....	4
5. Disseny i metodologia	5
Eines d'avaluació	5
Ètica	6
6. Implementació	6
7. Resultats.....	6
Resultats qualitatius	6
Resultats quantitativs	7
8. Pressupost.....	9
9. Conclusió.....	9
10. Publicacions associades	9

1. Resum executiu

El present informe té com a finalitat oferir una síntesi exhaustiva, argumentada i sistemàtica del disseny, el desplegament i l'avaluació d'un projecte que ha combinat de manera intencionada els principis de la integració curricular amb la metodologia de l'aprenentatge basat en projectes. En línia amb els objectius plantejats a la proposta original, s'ha treballat per introduir a l'alumnat novell en la dinàmica de concebre, desenvolupar i finalitzar un projecte audiovisual de llarga durada, que impliqués el pas per les fases de preproducció, producció i postproducció i que exigia la mobilització de coneixements i habilitats provinents de diverses assignatures del primer curs. Les evidències recollides mostren que el model implementat ha tingut un impacte positiu en termes de qualitat del producte final i de millora de la mitjana de qualificacions, alhora que ha permès identificar limitacions estructurals que caldrà abordar en fases futures, especialment pel que fa a la coordinació inter-assignatures i a la gestió dels equips de treball. Així mateix, el projecte ha posat de relleu la importància d'articular experiències d'aprenentatge que superin les fronteres convencionals de les assignatures, generant un espai d'aprenentatge compartit que contribueixi al desenvolupament integral de l'estudiant.

1. Dades generals

En el marc del Programa de Projectes d'Innovació Docent (PID 2021) de la Universitat de Barcelona, es presenta el present informe final corresponent al projecte titulat *Integració curricular + aprenentatge basat en projectes: engegant projectes audiovisuals que combinen assignatures i travessen semestres (IC+ABP)*. El projecte, concedit sense dotació econòmica efectiva, s'ha desenvolupat al llarg dels cursos acadèmics 2021–2023 i ha estat impulsat des de la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals (FIMA). Aquesta iniciativa s'ha adreçat principalment a l'alumnat de primer curs del Grau en Comunicació Audiovisual i del Doble Grau en Comunicació Audiovisual + Gestió d'Informació i Documentació Digital. La responsabilitat del projecte ha recaigut en el professor Hibai López-González i s'ha comptat amb la implicació d'un equip docent ampli i divers que ha sumat esforços des de diferents àrees de coneixement.

2. Context i justificació

El Grau en Comunicació Audiovisual de la Universitat de Barcelona, com en moltes institucions anàlogues a nivell nacional i internacional, havia estat estructurat històricament de manera que el primer curs presentava una càrrega eminentment teòrica, deixant per a cursos posteriors les experiències més immersives de producció i creació audiovisual. Aquesta configuració havia generat la percepció, tant per part de l'alumnat com del professorat, d'una desconexió entre els continguts

inicials i les competències professionals esperades en l'àmbit laboral. El projecte IC+ABP sorgeix com a resposta a aquesta necessitat de vincular, des del primer curs, l'aprenentatge teòric amb l'elaboració d'un producte tangible, motivador i socialment compartible. Aquesta necessitat, a més, s'ha vist reforçada pel context institucional del nou pla d'estudis, que afavoria les experiències d'interdisciplinarietat i d'integració de continguts entre assignatures. Cal afegir que, en el context de la FIMA, aquest tipus de projectes responen també a l'aposta estratègica per l'enfocament competencial i per l'aprenentatge actiu, que la Universitat de Barcelona ha promogut en els darrers anys. Aquesta justificació es recolza també en les tendències pedagògiques internacionals que apunten a la necessitat de desenvolupar competències transversals, com ara la col·laboració, el pensament crític i la creativitat.

3. Objectius

L'objectiu general del projecte IC+ABP ha estat el d'enfortir les competències necessàries per concebre i executar projectes audiovisuals complexos que exigeixin la integració de coneixements, habilitats i actituds provinents de diferents assignatures. En concret, es pretenia fomentar la motivació i el compromís de l'alumnat a través d'un projecte triat col·lectivament i amb una durada anual, impulsar el treball en equip i la resolució de conflictes, assegurar un nivell més alt de complexitat i coherència en el producte final, i implementar instruments d'avaluació que permetessin mesurar l'impacte del projecte i afavorissin la millora contínua de la docència. Es tractava, per tant, d'anar més enllà de la producció de peces aïllades i de curta durada, i de concebre una experiència d'aprenentatge que s'estengués al llarg de dos semestres i que servís com a fil conductor de l'aprenentatge en el primer curs. Els objectius específics, per tant, incloïen també la voluntat de reforçar la cohesió del grup classe, estimular l'orgull de pertinença a la titulació i promoure la visibilitat social de les produccions estudiantils.

4. Participants

El projecte IC+ABP ha implicat la coordinació de quatre assignatures del primer curs del grau en Comunicació Audiovisual. Les següents persones han format part de l'equip del projecte:

Responsable:

Hibai López González (professor lector Serra Húnter).

Professors del grau de Comunicació Audiovisual:

M.ª Ángeles García Asensio (professora titular)

Lydia Sánchez Gómez (professora agregada)

Jorge Franganillo (professor col·laborador permanent i cap d'estudis del grau)
Maria Jose Masanet Jordà (professora lectora Serra Húnter)
Sergio Villanueva Baselga (professor lector)
Maddalena Fedele (professora lectora)
Anna Marquès (professora associada)
Marga Carnicé Mur (professora associada)
Jaume Vilaseca Corderroure (professor associat)
Oriol Mendieta (professor associat)

5. Disseny i metodologia

El disseny metodològic ha implicat establir equips estables de vuit estudiants, que al llarg de dos semestres consecutius han hagut d'afrontar la tasca de produir una peça audiovisual seguint uns criteris i uns paràmetres comuns. La selecció del tema s'ha fet per votació col·lectiva i, un cop consensuat, cada grup ha desenvolupat la seva pròpia proposta narrativa sota aquell encàrrec general. Les fases del projecte s'han estructurat en tres moments: la preproducció (conceptualització, definició de guió i planificació tècnica), la producció (rodatge i registre de materials) i la postproducció (edició, muntatge i lliurament final). Les assignatures inicialment implicades han estat *Llenguatge Audiovisual* (primer semestre) i *Estètica Audiovisual* (segon semestre), amb la previsió d'ampliació a altres assignatures en cursos posteriors que no ha estat possible per manca de pressupost. Els instruments d'avaluació han inclòs entrevistes grupals, comparatives de qualificacions amb cohorts prèvies i enquestes de satisfacció, que han estat dissenyades per obtenir informació tant de caràcter quantitatiu com qualitatiu. És important destacar que el disseny ha contemplat també una alternativa per a l'alumnat que preferís no participar en el projecte, de manera que pogués ser avaluat mitjançant una prova escrita, en un exercici de respecte als principis ètics i d'inclusió. Aquesta metodologia, en definitiva, ha buscat crear un entorn d'aprenentatge actiu i participatiu en què els estudiants fossin els principals protagonistes del procés formatiu.

Eines d'avaluació

L'avaluació del desenvolupament i de l'eficàcia de l'IC+ABP es va basar en quatre criteris principals:

- Una entrevista grupal presencial amb l'alumnat per examinar-ne les opinions. Aquestes entrevistes es van dur a terme en dues ocasions durant el procés: entre el primer i el segon semestre, i al final del curs acadèmic.
- Una entrevista grupal presencial amb el professorat implicat en la docència de les assignatures que formaven part del projecte. Aquesta es va realitzar una sola vegada, al final del curs acadèmic.
- Una anàlisi comparativa de les qualificacions de l'alumnat al mòdul principal de l'any acadèmic anterior i dels anys posteriors a la implementació del projecte.

- Un qüestionari d'enquesta administrat a l'alumnat sis mesos després de la finalització del projecte. El qüestionari demanava als estudiants informació sobre: (i) la seva satisfacció general amb l'experiència, (ii) els conflictes dins dels grups que hagués pogut generar el projecte, (iii) amb quina freqüència havien compartit a les xarxes socials els materials audiovisuals resultants del projecte, (iv) si els agradava que el projecte s'estengués al llarg de dos semestres consecutius, i (v) si se sentien orgullosos del resultat final.

Ètica

El projecte va obtenir permís del Centre d'Innovació Docent de la universitat (REF 2021PID-UB/013). Es van presentar dues revisions de l'esborrany inicial del projecte fins a obtenir l'aprovació definitiva. D'acord amb els requisits legals de la universitat, l'alumnat implicat en el projecte tenia dret a abandonar-lo durant el primer mes de cada semestre i a ser avaluat mitjançant un examen escrit tradicional. Els estudiants no van rebre cap compensació.

6. Implementació

La implementació del projecte s'ha dut a terme de manera progressiva i acumulativa. Durant el curs 2019–2020 es va realitzar una experiència pilot de caràcter semestral que va permetre assajar els primers mecanismes de coordinació i recollir les primeres impressions de l'alumnat. En el curs 2020–2021 es va ampliar a un projecte anual amb una assignatura per semestre, mentre que el curs 2021–2022 es va consolidar amb una assignatura al primer semestre i dues al segon, generalitzant la dinàmica del tema comú i establint un producte final compartit. La previsió d'escalar la iniciativa a quatre assignatures el curs 2022–2023 no es va poder materialitzar per manca de recursos específics i de temps de coordinació docent. Aquesta progressió mostra clarament la voluntat de l'equip d'avançar de manera sostinguda cap a una major integració curricular, tot i les limitacions estructurals. També s'han dut a terme reunions de seguiment periòdiques, s'ha treballat amb calendaris compartits i s'han establert protocols per a la resolució de conflictes que, tot i que no sempre han estat suficients, han permès avançar en la consolidació del model.

7. Resultats

Resultats qualitatius

Les dades qualitatives obtingudes a partir d'entrevistes grupals presencials mostren una satisfacció general amb l'ABP. L'alumnat va valorar positivament poder-se implicar en un projecte de més llarga durada de l'habitual i que els permetia posar en pràctica coneixements i habilitats adquirits en diverses disciplines i assignatures. La connexió amb la realitat de l'IC+ABP va ser una de les característiques més

valorades. Els estudiants van trobar atractiu que l'IC+ABP fos objecte de debat a l'aula i que el tema comú per a tothom s'escollís mitjançant votació.

L'alumnat va mostrar, però, dues crítiques principals envers l'IC+ABP. En primer lloc, van assenyalar la manca d'eines d'autoavaluació com una limitació del projecte. Aquestes eines eren considerades importants perquè, segons el seu parer, permetien detectar estudiants amb poca implicació. Això era especialment rellevant en equips on els conflictes eren freqüents. Els estudiants van explicar que les eines d'autoavaluació haurien augmentat la percepció que l'IC+ABP avaluava de manera justa cada membre i que el grup en conjunt no era penalitzat per incloure membres desmotivats. En segon lloc, l'assignació aleatòria als grups funcionava bé durant el primer semestre, però quan començava el segon semestre alguns equips començaven a mostrar disfuncions. L'alumnat va considerar acceptable que en el primer any els equips fossin assignats pel professorat, ja que encara no coneixien ningú. Però a mesura que avançava el curs, trobaven a faltar mecanismes per poder canviar d'equip o per deixar de treballar amb determinades persones.

Des del punt de vista del professorat, l'IC+ABP també va resultar satisfactori, però amb diverses limitacions. La durada de l'IC+ABP (un curs acadèmic complet) afegia una dificultat extra en termes de coordinació. El professorat amb assignatures al segon semestre no estava tan familiaritzat amb el projecte com aquells que intervenien al primer, i això provocava certa confusió sobre l'evolució dels projectes i sobre els criteris d'avaluació.

Resultats quantitatius

Pel que fa a l'adequació de l'IC+ABP per assolir els objectius previstos en el pla docent, els resultats són prometedors. L'alumnat va obtenir millors qualificacions que estudiants d'edicions anteriors de la mateixa assignatura. La Taula 1 mostra una comparativa entre les notes d'abans i després de la implementació de l'IC+ABP. La nota mitjana va passar de $M = 7,93 - 8,25$ (en el període pre-IC+ABP, on es van considerar dues tasques diferents) a 8,41 el curs 2021-22. La interpretació més plausible és que la qualitat dels lliurables va augmentar amb la implantació de l'IC+ABP. No es va dur a terme una anàlisi de correlació, ja que les tasques que componien la nota final no eren comparables. Tampoc no es van aplicar procediments de mitjanes repetides perquè es tractava de mostres independents. Per tant, no es pot establir una relació causal directa entre les notes mitjanes i la implementació de l'IC+ABP.

Taula 1. Comparativa de notes de l'assignatura "Llenguatge Audiovisual" abans i després de la implantació de l'IC+ABP

	Abans de IC+ABP		Durant IC+ABP	
Curs acadèmic	2019-2020		2020-21	2021-22
Assignació	Curt	Guió	ABP	ABP
Pes avaluació	20%	20%	60%	60%
Nota mitjana	7,93	8,25	8,56	8,41

Notes: La ponderació de l'avaluació es refereix al percentatge de la nota final que representa l'IC+ABP. Les notes mitjanes calculen només les notes de les tasques específiques esmentades anteriorment en una escala de l'1 al 10.

Tanmateix, els resultats dels qüestionaris d'enquesta van contradir parcialment la satisfacció expressada a les entrevistes. La Taula 2 recull els ítems preguntats. Considerant el valor 3 com a llindar de neutralitat, l'alumnat va indicar emocions relativament negatives envers el producte final, com es veu en el fet que no se'n sentien especialment orgullosos ($M = 2,67$, $DT = 1,50$), i que gairebé no el compartien a les xarxes socials ($M = 2$, $DT = 1,48$). Aquest ítem és rellevant perquè mostra la puntuació més baixa i reflecteix no només una percepció, sinó també un comportament. Les opinions sobre el fet que l'IC+ABP s'estengués a dos semestres també van obtenir puntuacions relativament negatives. Per contra, la valoració global de l'experiència va ser relativament positiva ($M = 3,25$, $DT = 0,87$), i l'alumnat va valorar el fet que el projecte comunicués diverses assignatures ($M = 3,58$, $DT = 1,16$). Aquests resultats són preliminars i només cobreixen l'opinió de 12 estudiants. No només el nombre reduït de respostes, sinó també el possible biaix d'auto-selecció, fan necessari repetir i ampliar l'avaluació en el futur.

Taula 2. Avaluació de l'experiència IC+ABP per part de l'alumnat ($N = 12$)

Pregunta	Mitjana (SD)
Les baralles al meu equip eren freqüents	3 (1,04)
Estic orgullós del producte final lliurat pel meu equip	2.67 (1,50)
Em va agradar el fet que el projecte durés dos semestres i no només un	2.75 (1,29)
He compartit a les xarxes socials el treball del meu equip perquè altres ho poguessin veure	2 (1,48)
Em va agradar el fet que diferents cursos formessin part d'un mateix projecte	3.58 (1,16)
Valoració global de l'experiència*	3.25 (0,87)

Notes. Els ítems es van avaluar en una escala likert d'1 a 5 (1 = totalment en desacord; 5 = totalment d'acord). SD = Desviació estàndard. *Aquesta pregunta demanava una avaluació global d'1 a 5 de l'experiència IC+ABP (1 = molt negatiu; 5 = molt positiu).

8. Pressupost

Es va demanar un pressupost de 1,500 euros però es va rebutjar la proposta. Alguns objectius no han pogut ser assolits per aquesta manca de finançament. La recollida d'indicadors i evidències del projecte també ha patit per aquesta raó.

9. Conclusió

Aquest article presenta la combinació d'un currículum integrat (IC) i d'una experiència d'aprenentatge basat en projectes (ABP) amb estudiants de grau en mitjans i comunicació. L'experiència es va dissenyar per augmentar la motivació mitjançant la creació d'un projecte que connectava tasques reals de producció audiovisual amb activitats de classe. Com a experiència d'integració curricular, va permetre reunir habilitats i competències de diverses assignatures de manera que l'alumnat va poder produir treballs més sofisticats que en situacions d'una sola assignatura o un sol semestre. Tant estudiants com professorat van expressar opinions positives sobre l'IC+ABP, tot i reconèixer limitacions com la manca d'eines d'autoavaluació i la dificultat de mantenir equips cohesionats i motivats al llarg d'un curs acadèmic complet. Els qüestionaris van indicar que alguns estudiants van tenir opinions més matisades sobre l'experiència en conjunt.

10. Publicacions associades

López-González, H., Masanet, M-J., Fedele, M., Rius, S., Vilaseca, J.E., Sánchez, L., VillanuevaBaselga, S., Faure-Carvallo, A., Marquès, A., Franganillo, J., García Asensio, M.A. (2023). Combining integrated curriculum and project-based learning: a short film case study from media and communication students. *Proceedings from the 9th International Conference on Higher EducationAdvances (HEAd'23)*. València .<http://dx.doi.org/10.4995/HEAd23.2023.16105>. [Scopus, IF=0.3, Q4 Education]